1937 ий
17
СЭНТЬАБРЬ
№ 66 (350)
Акшэ 5 ыр.

8-шэ ИЙ ЛЭКТЭШ

Чыла эл пролэтар-шамыч, ушныза!

Рвэзэ коммунист

ВЛКСМ Маробком дэн Горком орган

Шкэнан родиным историйжым шинчаш

„Мэ ик наукым, историй наукым вэлэ шинчэна. Историйым кок могыр гыч ончэн, тудым природа историйлан да йэн-шамыч историйлан шэлаш лийэш". Маркс дэн Энгэльсын индэшлу ий ожно ойлымо нинэ мутышт историческй наукын пэш кугу значэныжым ончыктат. Историй—тидэ марксистский мировоззрэньын нэгызшэ да тӱнжӧ. Историйым шинчыдэ чын марксист-лэнинец лийаш ок лий. Садланак мэмнан коммунистичэский партийна историй науклан да тудым прэподаватлымашлан путырак кугу значэньым пуа.

Историйым прэподаватлымаштэ партий кушшо поколэньым воспитатлымашын пэш вийан срэдствыж ужэш. Историйым тунэммаш, эн чотшо, родной элын историйжым тунэммаш шкэ родинэ йӧратымашым воспитатэ.

Садлан ВКП(б) Цэнтральнэ Комитэт, Сталин йолташ гражданский историй тунэммашым кӱлэш кӱкшытыш нӧлталаш задачым шындэныт.

1934 ий 16 майыштэ ССР Ушэм Совнарком дэн ВКП(б) ЦК „СССР школлаштэ гражданский историйым прэподаватлымэ нэргэн" пунчалын луктыныт. Тушто школлаштэ историй туныктымаш начар шындалтмым палэмдэн да ончыкыжо тудым пэш сайын организоватлымэ нэргэн ончыктэныт.

Марксистский историчэский наукын чыла трэбованьыжымат шуктэн кэртшэ у учэбник-шамычым ыштааш партий, Сталин йолташ историк-шамыч ончылан задачым шындэныт. „История СССР" да „Новая история" книга-шамычын конспэктышт шотышто Сталин, Киров да Жданов йолташ-шамычын замэчаньыштышт учэбникым кузэ возышаш нэргэн ситышэ указаньэ-шамыч пуалтыныт.

Икшывэ-шамычлан историй наукым пэш сайын туныктышашлан кӱлшӧ учэбник ·шамычым возышашлан СССР СНК дэн ВКП(б) ЦК лӱмын комиссым ыштэш пунчалыч.Жданов йолташын вуйлатымэ тидэ комисс историй дэнэ сай учэбник-шамычым возаш конкурсым увэртарыш. Конкурс жьури профэссор Шэстаковын рэдактироватлымэ „Краткий курс истории СССР" книгам сайэш шотлэн да тудым кыдалаш школ-шамычын кумышто дэн нылымышэ классыштышт туныкташ рэкомэндоватлэн.

Тыгэ совэт школ, Сталин, Киров да Жданов йолташ-шамычын замэчаньышт почэш ыштымэ учэбник-шамыч кокла гыч эн сайжым налэш.

Правитэльствэннэ Комисс жьурин пунчалыштыжэ СССР историйым тунэммэ да прэподаватлымэ шотышто пэш кугу научный паша-шамычым ыштышаш нэргэн ойлалтэш. Марксистский историйым ончыкыжо вийандымаштэ тидэ пунчал кугу значэньан.

Кушшо поколэньэ шкэ родинжын историйжым сайын тунэмын кэртшэ маньын большэвик партий чыла условийым ышта. Шкэнан элын ожнысыжым палэн налын, кызытсыжым аклышашлан, шкэнан чаплэ родиннам адакат чот йӧратышашлан историй наукым тунэммаш — мэмнан пэш почэтно пашана.

Займ тираж лийшаш нэргэн

ССР Ушэм Наркомфин кокымшо вичийаш (4-шэ ий лукмо) Государствэннэ займын модын налшаш чэрэтан тиражшым тыгай пунктлаш эртара: 4-шэ тиражым—1937 ий 25 октябрьыштэ Казах ССР столицэ—Алма-Аташ; 5-шэ тиражым 1937 ий 25 дэкабрьыштэ Ворошиловградэш (Донэцк область).

Нылымшэ тиражыштэ модын колтыдымо выпуск 200 разрьадлан кызыт мартэ кум тиражысэ модын налмэ нарак (1 миллион модын налшылан 164 миллионат 920 тӱжэм тэнгэ) модалтэш.

Займын условийжэ почэш, 5-шэ тираж гыч тӱналын, модын налшэ шукэмэш. Шушаш кажнэ тиражыштэ (5—8 тиражлаштэ) модын колтыдымо 200 разрьадлан 173 миллионат 920 тӱжэм тэнгэ 1 миллионат 60 тӱжэм выигрыш модалтэш. (ТАСС).

„СССР В-6" дирижабль Москош толын шуын

Моско—Свэрдловск — Моско пэрэльотым ыштышэ „СССР В-6" дирижабль 11 сэнтьабрьыштэ 13 часат 41 минутышто Москоэш волэн шинчын.

Свэрдловск гыч Москош 39 час чоҥэштэн. Мэтэорологий условий кэлшыдымылан вӧра, адак эрэак ваштарэш мардэжлан кӧра дирижабль Моско вэлкэ шагалрак скорость дэнэ кайэн. (ТАСС).

Сӱрэтыштэ: Фашист пират-шамычын Эгэй тэҥызыштэ вӱд йӱмак пуртэн колтымо „Благоев" пароход. Кӱшнӧ пароходын рулэвойжо Штэпэнко йолташ. Тудо „Благоев" параходым вӱд йӱмак пуртэн колтымо жапыштэ колэн.

„Н—209" самольотым кычалмаш

„Красин" лэдокол йӱлалтышым Барроу мысэш йастарэн

14 сэнтьабрьыштэ эрдэнэ эрак краснознамьонно „Красин" лэдокол штильан ийгэчэ дэнэ пайдаланэн Барроу мысыш толын. Лэдокол гыч сэрышкэ „Н-209" самольотым кычалмаштэ участвоватлышэ самольот-шамычын йӱлалтыш дэн ӱйым йастарымэ.

Моско жап дэнэ 11 часыштэ лэдокол йакорым нӧлталын да „Микойан" пароходым вашлийаш кайэн.

* * *

Главсэвморпуть начальник О. Ю. Шмидт йӱж экспэдиций начальник М. И. Шэвэльов йолташ дэч радиограммым налын. Радиограммым эфирыш „Н-170" самольот борт гыч колтымо. Тидэ самольот Франц Иосиф мландэ архипэлагыштэ ийгэчэ начарлан кӧра кызыт мартэат „Н-171" да „Н-172" самольот-шамыч дэнэ пырльа Райнэр островышто улыт.

Шэвэльов йолташ Главсэвморпутьын Жэланий мысыштэ улшо польарнэ станций коллэктивын экспэдицийым пэш сайын обслуживатлымыжым палэмда.

Зимовщик-шамыч вунын дэнэ экспэдиций лиймэ жапыштэ экспэдицийыштэ участвоватлышэ-шамычлан коч кышым сай организоватлэныт, илыш вэрым пуэныт, самольотым пэнгыдэ вэрыш лукташ активнэ полшэныт. Жэланий мысыштэ улшо радиостанций дэн радиомайак пашам кӱрылтдэ, пэш сайын ыштэныт, тидын дэнэ экспэдицийын Жэланий мыс гыч Райнэр островыш чоҥэштымэ годым сай обслуживатлэн.

„П—5" самольотлан старт пуалтын

12 сэнтьабрьыштэ 12 часат 30 минутышто Фрунзэ лӱмэш Цэнтральнэ аэродромэш Совэт Ушэм гэрой Шэвэльов йолташ йӱж экспэдиций начальник распорьажэньын кайшэ ик моторан „П—5" самольотлан старт пуалтын.

Самольотым льотчик Бицкий йолташ виктара. Самольот бортыштo радист Байкузов йолташ уло.

Самольот Архангэльскыш чоҥэштэн. Тышэчын лэдокол тудым Рудольф островыш нангайа.

Машинаш йӱлалтышлан йэшартыш бакым шындымэ. Тушан прийомно-пэрэдаточно радиостанций шындалтын. Тылэч посна ручной приводан аварийнэ раций уло. Самольотэш у „М—17" моторым, йӱдым да нимом уждэ чэнгэштэшлан аэронавигационно приборым шындылмэ.

* * *

Льотчик Грацианский йолташын „Н—207" самольотшо Уэллэн мысыштэ. Тушто кызыт шторм уло. Мардэж сэкундлан 20-30 мэтрым кайа. Грацианский йолташ „Красин" лэдокол дэнэ радио дэнэ кылым кучэ.

Грацианский йолташ ийгэчэ сайэммэк Барроу мысыш чоҥэштэм, маньын увэртара. (ТАСС)

ПОЛЬАРНЭ ЙӰДЛАН ЙАМДЫЛАЛТМАШ

„Сэвэрнэ польус" польарнэ станций начальник Совэт Ушэм гэрой Папанин йолташ ийын коштшо ийыштэ улшо зимовщик-шамычын польарнэ йӱдлан пэш талын йамдылалтмышт нэргэн увэртара. Мужэствэннэ польарник - шамыч илымэ палаткэ ӱмбакэ гагачьэ мамыкан чэхолым чиктымэ. Шокшо лийшашлан тудын ӱмбак лумым оптымо. Палаткыштэ кэнэта шокшо лийын. Тӱжвалнэ 8 градус йӱштӧ, а палаткыштэ 7 градус шокшо.

Кухньым ий дэнэ ыштымэ. 11 сэнтьабрьыштэ пэрвой гана кэросин лампым чӱктымӧ. Тудо фэвраль мартэ сутка мучко йӱлаш тӱҥалэш (ТАСС).

131

Сортовой да рӓдовой урлыкашлан врэдитэльский стандартым отмэнитлымэ нэргэн

ССР Ушэм Калык Комиссар Совэтын пунчалжэ

ССР Ушэм Калык Комиссар Совэт пунчалэш:

1. ССР Ушэм Наркомзэмын 1935 ий 13 нойабрьыштэ пэнгыдэмдымэ сортовой да рӓдовой урлыкашлан стандартшэ: а) шӱк шудо кычкэ 0,5 процэнт (пэрвой класс дэнэ) мартэ лийаш разрэшитла да тидыжэ ожнысо стандарт нормым кок пачашат утларак эрта да пырчан шурно ӱдымаштэ шӱк шудо процэнтым 15 мартэ шуктэ, б) шӱй вуй (головньа) дэнэ чэрланымашым килограмм шурнылан 5 гыч 200 да утларак мэшочэк мартэ кугэмда, тидлан кӧра урлыкаш шӱк да шӱч вуй дэнэ варнаш йӧным ышта, — сандэнэ ССР Ушэм Наркомзэмын 1935 ий 13 нойабрьыштэ пэнгыдэмдымэ „сортовой да рӓдовой урлык стандарт нормым" врэдитэльскийлан да пасум шӱкандымашкэ шуктышашлан шотлэн, отмэнитлаш.

2. Госсортфонд дэн Заготзэрно складла гыч ӱдашлан колтымо шурно, тугак совхоз дэн колхозлаштэ ӱдашлан шкэ складла гыч налмэ шурно шӱк шудо кычкэ, шӱй вуйан мэшочэк дэн спорыньа рожок дэч пӱтыньэк эрыктаралтшэ лийшаш.

3. ССР Ушэм Наркомзэм, наркоматын рӓдовой пашайэнгышт-шамыч врэдитэльский стандартым тӧрлаташ прэдложэньым ыштэныт гынат, тудым формальнэ-бӱрократ мотив дэнэ корангдэн. Тидым йӧршэш лийын кэртдымашэш шотлаш.

ССР Ушэм Калык Комиссар Совэт прэдсэдатэль— **В. МОЛОТОВ.**

ССР Ушэм СНК Управльайущий дэлами— **Н. ПЭТРУНИЧЭВ.**

Моско, Крэмль, 1937 ий 13 сэнтьабрь.

Пырчан культурын сай сортшым шӱкэмдымэ шотышто сэмоноводчэский озанлык сэтьым организоватлымэ нэргэн

Марий АССР Исполнитэльнэ Комитэт Прэзидиумын 1937 ий 13 сэнтьабрьыштэ пунчалмыжэ

Марий АССР Исполнитэльнэ Комитэт пунчалэш:

1. Марий АССР Исполнитэльнэ Комитэт Прэзидиумын 1937 ий 10 ийульыштэ „Пырчан культур урлыкашым сайэмдымэ шотышто йӧн нэргэн" пунчалыштыжэ Рэспубликын чыла 16 районыштыжат сэмэноводчэский озанлыкым организоватлаш ончыктышо 7-шэ пунктым вашталташ.

2. Пырчан культурын сай сортшым шукэмдымэ шотышто Рэспубликын тэрриторийжым 7 зонлан шэлын сэмэноводчэский озанлык сэтьым пэнгыдэмдаш. Кажнэ зонышто ик сэмэноводчэский озанлыкым организоватлаш. Сортовой урлыкашым луктэш да тудын дэнэ ССР Ушэм Совнаркомын 1937 ий 29 ийуньыштэ „Пырчан культур урлыкашым сайэмдымэ йӧн нэргэн" пунчалжылан кэлшышын колхозласэ урлыкаш участкэшамычым снабжатлаш тыгай озанлык-шамычым ойыраш:

1. Йошкар-Ола район „Серп и Молот" колхоз—Йошкар-Ола, Оршанкэ да Ронго район-шамыч зонлан;
2. У-Торйал район „Красный Восход" колхоз—У-Торйал дэн Пэктубай район зонлан;
3. Шэрнур район „Чэвэр Ӱжара" колхоз—Шэрнур дэн Кужэнэр район зонлан;
4. Мари-Турэк район „Коминтэрн" колхоз—Марий-Турэк, Косолоп да Параньгэ район-шамыч зонлан;
5. Сотнур район „Активист" колхоз—Сотнур, Морко да Звэнига район-шамыч зонлан;
6. Кырык-Мари район „Аврора" колхоз—Йоласал дэн КырыкМари районын курык вэл ужаш зонлан;
7. Йурин район, Марьин йал совэт „Комбайн" колхоз—Йурин дэн Кырык-Мари районын олык вэл ужаш зонлан.

Кӱшнӧ ончыктымо колхоз-шамыч спискым рэспублик дэн район пэчатьэш колхозник дэн агроном-шамычлан кагашашт публиковатлаш.

Марий АССР Исполнитэльнэ Комитэт прэдсэдатэль—**АНДРЭЙЭВ.**

Марий АССР Исполнитэльнэ Комитэт сэкрэтарь—**АЛЬШИНСКИЙ.**

У сайлымэ законым умылтарат

Шэрнур пэдучилищыштэ тунэмшэ - комсомолэцшамыч Нурбэл йалсовэтысэ колхозлаштэ у сайлымэ законым умылтарат. Ончыкыжым тидэ йал совэтым шэфыш налын, мо политик-вопрос шамычым умылтараш тӱҥалыт.

Фэд. Саньуш.

Тушман-шамычым йӧршынак куклэн пытараш — активын задачшэ

Морко район комсомол активын погынымашыжэ 12 сэнтьабрьыштэ эртыш. Погынымашэш 43 йэҥ толын. ВЛКСМ Цэнтральнэ Комитэт IV Плэнумын пунчалжэ-шамыч нэргэн докладым ВЛКСМ обком бӱро члэн Иванова йолташ ыштыш.

Район актив погынымаш пэш кӱкшӧ активность дэнэ эртыш. Погынышо 43 йэҥ гыч прэньыштэ 20 йэҥ ойлэн. Нуно чыланат ВЛКСМ ЦК IV Плэнумын пэш кугу значэньыжым палэмдышт да комсомолышто врэдитлышэ тушман агэнтурым—Салтановым, Лукьйановым, Файнбэргым, Бубэкиным, Андрэйэвым, молымат ВЛКСМ ЦК состав гыч лукмым одобритлышт.

Прэньыштэ ойлышо-шамыч обшо шомак дэнэ огыл, конкрэтнэ фактым ончыктэн, райониысо комсомол организацийыштэ тушман элэмэнт-шамычын осаллалнэн илымышт нэргэн ойлышт, нуным лэвэд шогышо посна „активист"-шамычым чот критиковатлышт.

Тушман - шамычын вожышт Морко районышто пэш кэлгын шарлэн ыльэ. Пэдучилищыштэ орудоватлышэ буржуазнэ национапист кашак—Мухин, Йагодаров, молат шкэныштын шакшэ пашашкышт комсомолэц-шамычым шупшаш цэльым шындэныт да шупшыныт. Нунын ик тӱҥ тарзышт Чэмэков (комсомол комитэт сэкрэтарь) лийын. Тудо нуным тӱрлӧ сэмынат лэвэдын, аралэн шогэн. Тыгакак комсомолэц - прэподаватэль Абрасимов, комсомол комитэт сэкрэтарьлан шогымыжо годымат, варат тушман шамыч дэнэ кылым кучэн, нуным аралэн шогэн. Нинэ комсомолэц-шамыч мораль дэн йӱла шотышто пужлэныт. Нуно пэдучилищыштэ комсомол пашам сӱмырэныт, критик дэн самокритикым ишэн шогэныт.

Арын кыдалаш школыштат тушман - шамыч осалланэн кийэныт. Совэт школын тышкэ шурно пурышо, школ вуйлатымашкэ логалпэ ожнысо кулак Афанасьэв школ пашам пэш чот врэдитлэн, йӱмашым шарэн. Комсомолэц-тунэктышо Павлов З., шкэнжым чылт политичэский ротозэйла, подхалимла кучэн, Афанасьэв дэнэ пырльа йӱын, тудлан осаллалнашыжэ полшэн. Калык тушман Афанасьэвын врэдитэльствыжын кодшыжым пытараш школ дирэкций дэн комсомол организацэ кызытат тарванэн огыт ул. Школ дирэктор Казанцэв шкэак йӱмашым организоватлаш пижын.

Актив погынымаш тыгак Азйал, Нурӱмбал пэлэ кыдалаш школласэ комсомолэц-шамычын политичэский бэспэчностьыштым, врэдитэль-шамычым ужды мыштым чот критиковатлыш.

Посна колхозласэ комсомол организацылаштат тушман-шамычын подрывной пашаштым тӱжвакэ луктыч. Тэвэ „Онар" колхозышто шурно погымо пашам попым намийэн, колхозник-шамычын прогул ыштымаштышт комсомолэц Фэдоров ик организатор лийын.

Активын шонымашыжэ иктэ — тушман - шамычым вожгэак кӱрышт кышкаш! Тидлан лийын, комсомол организацылаштэ ВЛКСМ ЦК Плэнум пунчал лончылымашым пэш сайын, критик дэн самокритикым кумдан шарэн организоватлаш пунчалым лукто.

С. Волков,
Г. Димитрийэв.

АКТИВ ПОГЫНЫМАШ ФОРМАЛЬНЭ ЭРТЫШ

10 сэнтьабрьыштэ Параньгэ район комсомол активын погынымашыжэ эртыш. Погынымашэш 46 йэҥ толын. ВЛКСМ Цэнтральнэ Комитэт IV Плэнумын пунчалжэ-шамыч нэргэн докладым ВЛКСМ райком сэкрэтарь Бушков йолташ ыштыш.

Мутат укэ, IV Плэнум лукмо пунчал-шамыч комсомоллан пытырак кугу значэньан улыт. Нуно комсомолышто улшо тушман агэнтурым мучашыш шумэш куклэн луктэш пэш сай корным ончыктат. А комсомол актив нуным пытырак раш тунэм налын чумыр комсомол массылан сайын умылтаршаш. Садлан актив погынымашыштэ Плэнум пунчалын лончылмаш формальнэ гына эртэн ок кэрт. Активлан погынымашыштэ критик дэн самокритикым пэш кумдан шарэн колтымэн да посна комсомол организацылаштэ улшо экшык-шамычым, комсомолышто врэдитлышэ-шамычым тӱжвакэ лукман.

Параньгэ район комсомол актив погынымашыштэ тидэ ыш кой. Совэщаньэ формальнэ характэран вэлэ ыльэ. Бушков пэл шагат нарэ ойлымашыжэ активлан кӱлэш сэмын умылтарэн ыш пу, посна активист-шамычын пашаштышт улшо ситыдымаш-шамычым, посна организацылаштэ улшо тушман-шамычым пэнгыдын ыш ончыкто, куакшын ойлыш. Садланак актив IV Плэнум пунчалын кугу значэньыжым ситыдымын умлэн да совэщаньысэ толшо-шамыч кокла гыч прэньыштэ ик йэнгат ыш ойло. Йодышымат пэш шагал пуышт. Бушков йолташ докладшым кӱлэш сэмын ышта ыльэ гын, погынымаш активнэ эрта ыльэ.

Тыгэ Параньгэ комсомол актив час утларак жапыштэ ВЛКСМ ЦК IV Плэнумын пунчалжым „лончылыш".

А Параньгэ комсомол организацыштэ, моло сэмынак, тушман элэмэнт-шамыч, мораль дэн йӱла шотышто пужлышо, культур дэн озанлык фронтышто врэдитлышэ йэҥ-шамыч улыт.

Тоштойал пэлэ кыдалаш школын дирэкторжо комсомолэц Мухин школышто шуко жап осал пашам ыштылын, коммунистичэский воспитаньэ пашам кӱрлын. Чарныдэ йӱын коштын, йэш кокла илышым пужэн. Алгабас колхозысо комсомол организацыштэ пропагандистлан шогымыжо годым, заньатым эрэак кӱрлын. Члэн взносым пэш шуко жап тӱлэн огыл. А комсорг Валиуллина Мухинын тыгай пашажым ужын гынат, жапыштак тӱжвак луктын огыл.

„Сталинэц" колхоз вуйлатышэ-комсомолэц Заболоцкых нымогай права дэч посна колхозникым арэстоватлэн. Тыгэ Сталинский Конституцийым пудыртэн.

Илпанур пэлэ кыдалаш школышто тунэктышо-шамыч Йаковлэв П. дэн Йаковлэв М. эрэак йӱын коштыныт, тунэмшэ-шамыч коклаштэ разлагатэльский пашам ыштылыныт.

Тыгай факт-шамыч йатыр улыт. ВЛКСМ ЦК Плэнум пунчалым кумдан лончылымо нэнгызэш комсомол организацым чыла врэдитэль, пужлышо элэмэнт кашак дэч эрыкташ район комсомол комитэт, чумыр актив мобилизатлалтман.

Афанасьэва.

Райкомол мондэн

Ронго район, Карл Маркс лӱм колхозышто йатыр годсэак комсомол организацэ шотлалтэш. Но тидэ организацэ кагаз ӱмбалнэ вэлэ. Кызыт комсоргшат укэ. Кум комсомолэц-шамыч райо н комсомол организацэ дэч йӧршӧш ойырлэн шогат, йатыр годсэк члэн взносыштымат тӱлэн огыт ул. ВЛКСМ райком нунын дэнэ нымогай пашамат ок ыштэ. Нуно у избиратэльнэ законымат лончылэн огытыл.

Ронго райкомоллан Карл Маркс лӱм комсомол организацым йол ӱмбак шогалташыжэ кӱлэш.

Бэк-Йан.

Лэнинград войэннэ округ частьлаштэ тактичэский тунэммаш

11 сэнтьабрьыштэ тунэммэ район гыч увэртарат: Лэнинград войэннэ округ частьлаштэ кокымшо кэчэ тунэммаш бойэц-шамычын инициативышт дэн отвагыштым ончыктышт.

Бойэц Виноградов йолташ батарэй политрук дэч дивизий штабыш донэсэнийым нангайаш приказым налын. Шкэ подраздэлэнийжэ дэч ик мыньар километрыштэ Виноградов „тушман" эскадроныш тӱкнэн. Тудым покташ тӱҥгалыныт. Виноградов пэш вашкэ шонэн муэш: мӧнгэш куржаш гын, „тушманлан" шкэ подраздэлэнийжын кушто улмым палыкта.

Виноградов йолташ шкэнжым „жэртвылан" пуаш, но тушманын вниманийжым вэс вэлкэ савыраш рэшитлэн. Тудо „синий" эскадроным батарэйлан ужыктэн тудым пытарашлан ӱшанэн фронт ончыч вӱдэн нангайэн.

Тылэч вара Виноградов поктымаш дэнэ увлэкатлыкташлан ӧрдыжкӧ тӧршта. Тидын годым фронт мучко конницэ поктымым батарэйыштэ ужыныт да нунын ӱмбак лӱйкалаш тӱҥгалыныт. Тидын дэнэ Виноградов йолташ тудын ончылан шындымэ бойэвой задачым шуктэн.

* * *

Фронтын чыла участкылаштыжэ пэш чот „крэдалмаш" лийын. Тушто бойэц дэн командир шамыч чытышан, чакнымдымэ да отважнэ улмыштым ончыктэныт. Крэдалмаштэ сложно да пэш онгай эпизод улэда.

Танкист-шамыч танк дэнэ копшмаштэ мастарлыкыштым ончыктэныт.

(ТАСС).

АКТИВ ПЭШ ПЭНГЫДЫН КРИТИКОВАТЛЫШ

КОСОЛОП. 12-шо сэнтьабрьыштэ район комсомол активын погынымашыжэ эртыш. Погынымаш ик вопросым—ВЛКСМ Цэнтральнэ Комитэт IV Плэнумын итогшо нэргэн лончылыш.

IV Плэнумын итогшо-шамыч нэргэн ВЛКСМ райком сэкрэтарьын докладшэ почэш пэш писэ большэвистский самокритикэ дэн критикэ шарлыш. Прэньыштэ ойлышо-шамыч конфэрэнцэ годсо дэчат пэнгыдын, тӱсым ончыдэ критиковатлышт.

Конфэрэнцэ дэч вара комсомол организацэ йатыр тушман-шамычым, тэвэ Волковым, Курбаровым, Сбоэвым разоблачитлыш. Нуно комсомолыш ондалэн пурэныт.

Актив погынымаш йужо организацыйлаштэ улшо (Кыдалаш школ, Мари-Бильамор пэлэ кыдалаш школ) йатыр ситыдымашым, самокритикэ пызырымым тӱжвак лукто. Комсомол организацым мораль дэн йӱла шотышто пужышо йэнг-шамыч дэч эрыктымаштэ ВЛКСМ райком бӱро альэ пэш шагал ыштэн. Вэрласэ комсомолэц-шамычын пумо сигналышт почэш жапыштэ мэрым ыштыдымылан актив ВЛКСМ райком дэн тудын сэкрэтарьжым критиковатлыш. Комсомолэц-шамыч дэн молодьож коклаштэ политик тунэммашым нӧлталмаш эркын каймым ончыктышт.

Рудаков.

Йошкар-Ола пожарнэ командэ пэлэн домохозьайкэ-шамычлан тэкущий политик тунэммэ кружок почылтын.
Сӱрэтыштэ: СССР Вэрховно Совэтыш сайлымэ положэным тунэмыт.
Фото Овэчкинын.

Совэт тэплоходым ышташ кэчаш пашадарыштым пуат

9 сэнтьабрьыштэ Морко больницэ дэн аптэкыштэ ыштышэ пашайэнг-шамыч „Тимирӓзэв" дэн „Благойэв" совэт тэплоходым фашист пират-шамычын вӱд йӱмак пуртэн колтымышт вашталрэш митингым ыштыш.

Митингыштэ совэт правитэльствэ дэч фашист пират-шамычлан пэнгыдэ мэрым ышташ йодыч да совэт правитэльствэ дэн партийын нэрвой ӱжмышт почэшак совэт границэ аралаш шогалаш йамдэ улмыштым ончыктышт. Тылэчат кугу да шуко тэплоход - шамычым ыштылаш шкэныштын кэчаш пашадарыштым пуаш пунчальыч.

Охотин И. Г.

Кугу шыдына

Йошкар - Ола Марий фэльдшэр - акушэр школышто тунэмшэ - шамыч погынымаштэ фашист пират шамычын „Тимирӓзэв" дэн „Благойэв" совэт тэплоход-шамычым вӱд йӱмак пуртэн колтымо увэрым пэш чот кугу шыдэ дэнэ вашлийыч.

Фашист пират - шамычлан вашмутым пуэн тунэмшэ-шамыч лу дэнэ у совэт тэплоход - шамычым ышташ кэчаш стипэндийым пуаш кэлшышт. Тылэч посна фашизмын агэнтыштым — буржуазнэ национализм, троцкист, тылэч моло шакшэ тушман-шамычым йӧршын пыташ, тунэммын качэствыжэ вэрч талын кучэдалаш тӱҥгалаш мутым пушт.

С. И. Таныгин.

Гэктар гыч 158 пуд шыданг

Торйал район „У илэм" колхоз ик гэктар гыч кокла шот дэнэ 158 пут шыдангым нальэ. Тыгай кугу лэктыш агромэроприйатым илышыш пуртымо дэнэ да колхозник-шамычын пашам чэстнэ ыштымышт дэнэ лийын. М. Х.

Соцсорэвнованьыш ушнышна

Мэ, Шэрнур кыдалаш школышто тунэмшэ-шамыч 1937-38 тунэммэ ийым кугу сэнгымаш дэнэ эртарашлан класс дэнэ класс шамыч коклаштэ соцсорэвнованьэ договорым ыштышна. Тунэммэ - шамыч коклаштат соцсорэвнованьым шарымэ.

Соцсорэвнованьэ договор шуктэн толмым тэргэн шогаш комиссым сайлымэ.

И. П. Иванов.

ГЭРМАН ФАШИЗМ— САРЫН ОЧАГШЭ

1914—1918 ийласэ импэриалистичэский сарыштэ сэгалтмэ дэч вара, мирнэ договор дэнэ кэлшымэ почэш, Гэрманий 100 тӱжэм йэнган дэч кугу армийым, нэлэ артиллэрийым, танк-шамычым, войэннэ авиацийым, молымат кучышаш огыл ыльэ. Гэрман фашизм властьым налмэкшэ мирнэ договорын войэннэ статьажым йатыр пудыртылын, сарлан йамдылалташ тӱҥгальэ. 1935 ий 21 майыштэ гэрман правитэльствэ всэобщо воинский повинностьым илышыш пуртымо нэргэн законым луктын. 1936 ий 7 мартыштэ гэрман правитэльствэ войскам кучэн лийдымэ, Франций границэ воктэнсэ полосаш—Рэйн зоныш войска-шамычым пуртэн. 1936 ий 24 августышто гэрман армийыштэ служитлымэ срокым кок кана кугэмдымэ. Войэнизированнэ фашист штурмовик отрьад-шамыч дэнэ пырльа гэрман армийыштэ кызыт ик миллион 400 тӱжэм йэнг шотлалтэш.

Тидэ жапыштак гэрман фашизм кугу войэннэ-тэнгыз флот дэн йуж флотым ышта. Кызыт Гэрманийын 3-4 тӱжэм бойэвой самольотшо уло.

Гэрман фашизм сэр жаплан шуко вийым сырйо запас ыштымашыш пышта. Шуко тӱрлӧ кӱлэшан сырйо Гэрманийыштэ укэ. Нэфть, вӱргэньэ, хлопок, мэж, тулэч молат, ситышын укэ. Гэрманийын шкэнжын продовольствийжэ ок ситэ. Эртышэ ийлаштэ Гэрманий 25—30 процэнт продовольствэннэ продуктым вэс элла гыч шупшыктэн. Гэрман фашизм ындэ вэс элла гыч войэннэ промышлэнностьлан йӧршӧ сырйом гына шупшыкта, продовольство йодшо-шамычын интэрэсыштлан энгэкым конда. Гэрман фашизм лозунгым луктын: „ӱй олмэш пушка-шамыч! Тидланак вэс элла гыч продовольствэннэ сату шупшыктымаш ий гыч ийыш изэмэш, а войэннэ сырйо шупшыктымаш кугэмэш.

Гэрманийым сырйо запас зависимость гыч утарашлан гэрман фашист-шамыч 1936 ий шыжым „ныл ийаш программэ" манмым увэртарэныт. Фашистский „ныл ийаш программэ" манмэ цэльыштыжэ шуын огыл гынат, тудо кумда шэмэр массылан адакат кугунрак йорлэштмашым, адакат чот шужымашым кондэн. Чын, кугун кушшо вооружэньын мэталлым кугун йодмыжо дэнэ Гэрманийыштэ чойн дэн вурс лэвыктымаш кризис ийла дэнэ тангастарымаштэ кӱзэн, 1929 ийсэ кӱкшытыш шуын. Тугэ гынат чойн дэн вурс ыштышэ промышлэнностьын кайат, промышлэнностьын моло отрасльыштэ, утларакшым строитэльнэ промышлэнность, мэтал ситыдымым шижыт. „Ныл ийаш" программын тэммыжым ончэн шогышо фашист „штабыштэ" кызыт кок у отдэлым—внэшнэ торговльо дэн чойн да вурс лукмаш отдэлым ыштымэ. Фашист штаб калык дэк государствылан мэталличэский пудырго да дажэ пӱй пастэ гыч тьубикымат пуаш йодын ик ӱжмаш почэш вэсым луктэ. Тидэ чылажат гэрман фашизмын сарлан пэш талын йамдылалтмыжым ончыкта.

Гэрман фашизмын сарлан йамдылалтмашыжэ шэмэр ӱмбач, эн ончычак пашазэ класс ӱмбач эртаралтэш. Социальнэ экономик шотышто пашазэ классын сэнэн налмыжым фашизм укэшкэ шуктэн. Кандаш шагатан паша кэчым пытарымэ. Промышлэнностьын шуко отрасльлаштыжэ (мэталлургий, строитэльнэ), тулэч молыштат лу шагатан паша кэчым официальнэ пэнгыдэмдымэ. Промышлэнностьын моло отрасльлаштыжат паша кэчэ практикыштэ лу шагат дэч шагал огыл шукталтэш. Пашазэ-шамычын пашадарышт эрээк вола. „Виртшафт унд статистик" гэрман статистичэский журналын данныйжэ почэш 1929 ийыштэ кокла шот дэнэ идалыкыштэ пашазын пашадаржэ 1581 маркым шогэн, а 1936 ийыштэ 1294 маркэ вэлэ, вэс сэмынжэ, 18,1 процэнтлан изэмын. Фашист статистикын шойышт йэшарымэ цифржым вниманьыш налаш, адак пашазын пашадаржэ гыч тӱрлӧ кучэн кодымашым шотлаш гын, пашадарын пэш чот волымыжым палаш йӧсӧ огыл.

Фашист Гэрманийыштэ продовольствэннэ кризис миллион дэнэ шэмэр-шамычлан шужымашым кондэн. Кызыт Гэрманийыштэ койам йодмаш 1933 ий дэч 20 процэнтлан волэн. Вэс элла гыч продовольство шупшыктымашым изэмдымэ дэнэ да йал озанлыкын лунчыргымыжо дэнэ продовольство ак кӱзэн. Эн кӱлэшан продукцылан: киндэ, ӱй, маргарин, шыл, тулэч молынат акышт фашизм ийлаштэ 30—35 процэнт гыч кӱзэныт.

Тыгэ пашадарын эрээк волэн шогымыжо продовольствэннэ припаслан ак купмаш дэнэ пырльа эрта. Тидланак пашазэ классын илышыжэ нэлэмэш.

1934 ий 20 йанварыштэ лэкшэ закон почэш паша

(Мучаш 4-шэ могырышто).

Йошкар-Ола пионьэр пӧртыштӧ.
Сӳрэтыштэ: авиомодэль комнатыштэ инструктор Власов самольот модэльын чэртьожшым умылтара. Фото Овэчкинын.

Оршанкэ райкомолын мондалтшэ участкыжэ

Райкомоллан комсомол организацын пашажым эрэак тэргэн, вуйлатэн шогыман. Оршанкэ райкомол тидэ пашам мондэн. Шуко комсомол организацылаштэ кызыт политик-воспитательнэ паша йӧршэш ок ыштālт. Тэвэ Турпо йал совэт кӧргысӧ колхозласэ комсомол организацылаштэ ийунь тылзэ гыч пропагандист укэ дэнэ ик политзаньатьат лийын огыл. А Оршанкэ райкомол пропагандистым кӳлэш сэмын пэнгыдэмдэн ок шого.

Оршанкэ райкомолын политучобо отдэл вуйлатышыжэ Измайлов йолташ комсомолэц-шамычым политик шотышто воспитатлымашым кӳлдымӧ пашалан шотла. Ныл тылзэ жап коклаштэ Оршанкэ райкомол гыч Турпо йал совэт кӧргыштӧ комсомол организацылаш толын огыл. Тидэ йалсовэтысэ комсомол организацылаштэ кызытат „ССР Ушэм Вэрховно Совэтыш сайлымэ нэргэн положэньым“ лончылэн огытыл.

Оршанкэ ВЛКСМ райкомлан вэрысэ организацылаш кызытак лэктын практик полышым пуман. Комсомол организацылаштэ полит-воспитаньэ пашам вийангдаш полшыман.

А. Шкэтан.

Комсомол организацын пашажым сайэмдыман

„Марий“ колхоз пэлэнсэ комсомол организацэ (Параньгэ район) культур массэ пашам йӧршын ок ыштэ. Комсорг Михайлов П. комсомол организацым вуйлатэн ок шого. Альэ мартэ комсомол организацэ „ССР Ушэм Вэрховно Совэтыш сайлымэ нэргэн положэньым“ лончылэн огыл. Комсомолэц-шамыч ик экзэмпльар газэтымат огыт нал. Комсомолышто шогыдымо молодьож коклаштэ нимогай воспитаньэ паша ок кайэ.

Параньгэ райкомоллан, „Марий“ колхоз пэлэнсэ комсомол организацын пашажым йол ӱмбак шогалтыман.

В. Алэксандров.

Китайысэ крэдалмаш

Шанхай районышто пэш чот крэдалмаш лийын шога. Йапон войска артиллэрийжэ дэнэ кугун пайдаланэн ончыко кайэн да Цзäнвань районышто ик мыньар пунктым (Шанхай дэч сэвэрыштыла) сэнгэн налын.

Китай войска сэр вoктэнсэ линий гыч ончычак йамдылымэ позицийыш чакнэн. Китай войскан у оборонно линийжэ Льухэ—Лодäнь—Цзäнвань — Сэвэрнэ вокзал гоч эртэн кайа.

Китай войска штабыштэ тидэ чакнымашым стратэгий шот дэнэ ыштымэ мамыт. Пэрвой жапыштэ Шанхай вэрч кучэдалмэ годым китай войскан тӱнг задачыжэ—700 орудий дэнэ лӱйкалмэ дэнэ йапон войскам волтэн колтымо ваштарэш кучэдалын, нунылан волаш эрыкым пуаш огыл. Тидэ задачым шуктымо. Йапонэц-шамычын сэр вoктэн шкэ войскаштым волтэн колтэн Шанхай районышто путынь ик фронтым ыштымэшкышт колышо да сусыргышо шуко лийын.

Йапонэц-шамыч Шанхайыш артиллэрий дэнэ лӱйкалмым да йуж гыч бомбо кышкымым чарнэн огытыл. Бомбо кышкымэ дэнэ Хоньку район пожар дэнэ авалтын.

13 сэнтьабрьыштэ китай авиаций Ванпу дэн Йанцзы энгэрыштэ шогышо йапон войэннэ корабльыш йатыр гана нальотым ыштэн. Йапонийын кок крэйсэрыштыжэ пожар лийын. Бомбо тугак йапонийын вэс кум корабльышкат логалын. Китай самольот-шамыч йапонийын ик войэннэ корабльжым вӱд йымак колтэныт да Гуан-Чжоуан лишнэ улшо (йужно Китайын Гонконка дэч йуго-западыштэ) моло корабль-шамычымат пудыртылыныт.

14 сэнтьабрьыштэ чыла китай газэт-шамыч Шанхайым тылзэ годым аралэн шогымым ончыктышо статьям пэчэтлэныт. Йапоний ваштарэш китай салтак-шамычын гэройла кучэдалмыштым ончыктэн, газэт-шамыч обороным организоватлымаштэ командованьын йатыр ситыдымашыштым ончыктат. Йужо фактшым посна йэнгын прэдатэльствэш шотлат. „Дагунбао“ газэт тыгэ ончыкта. Бэйпин дэн Тäньцзин 29-шэ армий командований рэшитэльнэ кучэдалдымэ дэнэ сэнгалтыныт. Чахар провинций губэрнатор Льу Жу-мин Калганым йапонэц-шамычлан нимогай чараклымаш дэч посна пуэн. Газэт Льу Жу-миным лӱйаш йодэш.

Китай „Либао“ газэт тыгэ воза: „Тылзэ годым крэдалмэ гыч тыгэ койэш, мэмнан тушманын боэспособностьшо мэмнан шонымо нарак огыл, тудо йатыр ӱлнӧ. Мэмнан вооружэньэ очыний тушман дэч начарак, но мэмнан бойэспособность йатырланак вийан“.

(ТАСС).

Каталонийыштэ Октьабрь пайрэмым эртараш йамдылалтыт

Кугу Октьабрь социалист рэвольуцийын 20-шо идалык пайрэмжым пайрэмлаш Каталонийыштэ организоватлымэ комитэт (Испаний) обращэньым луктын. Тидэ обращэнийыштэ Октьабрьын 20-шо идалыкшым пайрэмлаш чыла каталонэц-шамыч ӱжалтыт. (ТАСС).

Гэрман фашизм— сарын очагшэ

(*МУЧАШ*)

кэчэ кужытым пэнгыдэмдаш да пашазэ-шамыч дэн прэдпринимэтэль-шамыч коклаштэ конфликтым разрэшитлаш правам „Трудовой фронт“ фашист организацылан пумо. Ик кана „Трудовой фронтын вуйлатышыжэ, „И. Г. Фарбенин-устри“ кугу химичэский концэрнын тошто служышыжо Лэй ойлэн: „Прэдприниматэль-шамыч прэдприйатьым вуйлатышаш улыт, кызыт жап толын, вуно тидым ыштэн кэртыт“. Чынак: фабрик дэн заводлаштэ йанлык сэмын эксплоатироватлымаш дэн правадымылык ваштарэш пашазэ шамычын изиш кучэдалаш тӧчымыштланат полицэ дэн гэстапо (гэрман охранкэ) чаманыдэ пызыралыт.

Крэстьйанствын положэньыжат тугайак. Йорло дэн марда крэстьйанствэ чыла мландэ площадьын 70 процэнтшым кучышо помэщик дэн кулак-шамычын ындырымаштышт улыт. Фашист государствэ крэсаньык-шамычым тӱрлӧ сэмын иша, ты жапыштак помэщик-шамычлан кугу парышым погаш эрыкым пуа. Кугу помэщик-шамычлан спэциальнэ государствэннэ банк государствын бӱджэтшэ гыч, вэс сэмынжэ шэмэрым толымаш гыч шуко миллионан субсидийым пуа.

Кугу вооружэньын нэлытшэ да шэмэрым йанлыкла эксплоатироватлымыжэ дэнэ гэрман фашизм шуко миллионан гэрман калыкын массыжым кӱчызыш, колэн пытымашыш кондэн. Фашизм рэжим чыла кэлшыдымашымат тьурма, концэнтрационно лагэр дэнэ лӱдыкта. Кызытсэ Гэрманийыштэ фашист тэррор шарлэн. Тӱжэм дэнэ рэвольуционно пашазэ-шамыч орландаралтыныт да казнитлалтыныт. Тьурма дэн концэнтрационно лагэрлаштэ шӱдӧ тӱжэм дэнэ гэрман калыкын эн сай прэдставитэльыштым пэтырымэ. Гэстапон застэнкыштыжэ гэрман калыкын вождьшо да вуйлатышыжэ Эрнст Тэльман орлана. Ныл ийат пэлэ тудо тьурмаштэ суд дэч посна шинча. Фашист-шамыч Тэльманым открытэ судитлаш лӱдыт.

Вӱран фашизм рэжимлан кӧра Гэрманийыштэ кумда массын кэлшыдымашыжэ кушкэш.

Кӧргысӧ нэлылык дэнэ ишалтшэ, калык массын ужын кэртдымэ фашизм тӱньамбал сарым лишэмдаш тырша. Тидым гэрман фашизмын вэс эл-шамыч ӱмбак савырымэ шакшэ агрэссивнэ политикшэ ончыкта, тидым Испанийсэ интэрвэнций ончыкта. Тынэс, эрык йӧратышэ испан калык ӱмбак кэржалтын, фашизм шкэнжын захватничэский шонымашыжым шукташ тӱнгалын. Йэвропын йуго-востокыштыжо, Балкан дэн Придунай эллаштэ гэрман фашизмын агэнтышт злостно подрывной пашам ыштат.

Фашист властитэль-шамыч Гэрманийым кугу войэннэ лагэрыш, войэннэ шучкылык очагыш савырэныт.

Чыла тӱньасэ тыныслыкын тангышт сар ылышташ тыршышэ гитлэровский происквым бдитэльнэ да чот шэкланышаш улыт.

А. Кирсанов.

Йурин пашазэ-шамычын письмаштым лончылышт

У Торйал пэдучилищэ пэлэн комсомол организацысэ комсомолэц - шамыч Йурин пашазэ-шамычын Октьабрь рэвольуцийын 20-шо идалыкшэ вашэш соцсорэвнованьым кумдан шараш ӱжын возымо письмаштым лончылышт.

Комсомолэц-шамыч тунэммын качэствыжым уло вий дэнэ нӧлтэн шогаш мутым пуышт.

Май Вэньу.

Газэтым огыт нал

Морко пэдучилищыштэ чылажэ 260 йэн тунэмэш. Тугэ гынат нунын кокла гыч газэт налшэ иктат укэ. Газэт шарымэ пашаш комсомол организацэ парньа вошт онча. Газэтын пайдажэ нэргэн нимогай умландарымаш паша ок ыштālт.

Иванов.
Малинин.

Ронго роно дэч полыш кӳлэш

— Колхозышто культурмассэ пашам молан от ыштэ?

— Ом йарсэ.

— Пырдыж газэтым молан от лук?

— Кагаз укэ.

Тэвэ тыгэ Манан-Мучаш йал совэт пэлэнсэ (Ронго район) лудмо пӧрт вуйлатышэ Копанов Ф. вашмутым пуа. Копанов пашажлан вуйын ок шого. Колхозлаштэ культур - массэ паша ыштымэ олмэш кушто лийын, тушто кийылт коштэш. Кок тылзэ жап лийэш пырдыж газэтым лукмо огыл.

Лудмо пӧрт вуйлатышэ Копановын паша ыштыдымыжлан мэрым ыштэн лудмо пӧртын пашажым вийангдаш Ронго роно дэч полыш кӳлэш.

Бэк-Йан.

Отв. рэдактор—
В. В. ЛАЗАРЭВ.

Упол. Марлита А-311. Тираж 2645 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком дэн горком орган. Савыктышэ „М. К